

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE REKREASYONEL KULLANIM İLE ORMANCILIK ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN GELİŞİMİ

Doç. Dr. Aytuğ AKESEN¹

Kısa Özet

Ülkemiz ormancılığında hızla önemi artan rekreasyonel kullanımlar, adı geçen sektör içinde özellikle doğal kaynak kullanma politikası, rekreasyon işletmeciliği, vb. konularda yeni gelişmeleri, düzenlemeleri zorunlu kılmaktadır. Günümüzde ormancılık sektöründe rekreasyonel kullanımları karşılayacak sağlıklı bir doğal kaynak düzenlemesinin varlığından sözedilemez. Konunun önemli Dünya ve ülkemizdeki gelişmelerden örnekler verilerek ortaya konmaya çalışılmıştır.

1.0. GİRİŞ

Karmaşık nitelikteki açık hava rekreasyonu kullanımlarının yararlandıkları rekreasyon kaynakları sayıca çok olup, sahip oldukları nitelikler de birbirlerinden farklılık göstermektedir. Buna bağlı olarak da günümüzde açık hava rekreasyonu kaynaklarının sınıflandırılmasına ilişkin çeşitli görüşler bulunmaktadır. Ancak ayrıntılı bir inceleme yapıldığında anılan görüşlerin, açık hava rekreasyonu kaynaklarının büyük çoğunluğunu çeşitli nitelikteki orman formlarının oluşturduğu noktasında birleştiği görülmektedir (ORRRC, 1964; TWISS, 1970).

Bu nedenle, rekreasyonel kullanım ile ormancılık arasındaki ilişkilerin gelişiminin Dünya'da ve Türkiye'de olmak üzere iki ayrı yönden incelenmesinin yararlı olacağı kanısındayız.

Dünya'daki rekreasyonel kullanım ile ormancılık arasındaki ilişkilerin incelenmesinde her ülke tek tek ele alınmış, genel değerlendirmelerin yanısıra, bu konuda ileri düzeylere ulaşılmış bazı ülkelerdeki rekreasyonel kullanım ile ormancılık arasındaki ilişkilerin gelişimlerine daha ayrıntılı biçimde yer verilmiştir.

2.0. DÜNYADA

Çeşitli ülkeler, sahip oldukları rekreasyonel talep ve doğal kaynak niteliklerine bağlı olarak gerek rekreasyonel kullanım ve gerekse açık hava rekreasyonu kaynakları yönünden kendilerine özgü bir sistem geliştirmişlerdir.

¹ İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Öğretim Üyesi.

Bunun yanısıra, açık hava rekreasyonunun gelişiminde rol oynayan etkenler yönünden de çeşitli dünya ülkelerinde farklılıklar bulunmaktadır.

20. yüzyıl başlarında başta Hollanda ve Danimarka olmak üzere birçok Batı ülkelerinde 60 saate ulaşan haftalık çalışma süresinin günümüze değin azalan bir gelişim göstermesi, bireylerin rekreasyonel kullanım taleplerini arttırıcı yönde etkilemiştir. Örneğin endüstrileşmenin ve açık hava rekreasyonu gelişmelerinin en üst düzeye ulaştığı Amerika Birleşik Devletleri'ndeki çalışma ve boş zaman gelişimi (Çizelge 1) bunu açık biçimde kanıtlamaktadır.

Çizelge 1
Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Çalışma ve Boş Zaman

Yıllar	Çalışma süresi saat/hafta	Boş zaman saat/gün (yıllık ortalama tatil- leri ile birlikte)
1920	49.7	5.7
1930	45.9	6.4
1940	44.0	6.7
1950	40.0	7.4
1960	37.5	7.8

Kaynak : (SCHEIDER, 1962).

Çeşitli ülkelerdeki çalışma saatleri ve tatil sürelerini ise (Çizelge 2) de ayrıntılı biçimde görmek olasıdır.

Çizelge 2
Çeşitli Ülkelerdeki Çalışma Saatleri ve Tatil Süreleri

Ülkeler	Haftalık Çalışma İşme (Saat)	Yıllık Tatil Günü Sayısı (resmi tatil günleri dışında)
Danimarka	42.5	18
İngiltere	42.5	12
Hollanda	45.0	12
Finlandiya	45.0	18
İsveç	43.3	24
Norveç	42.5	24
Belçika	45.0	18
B. Almanya	40.0	15—18
Fransa	40.0	18
İtalya	45.0	12
İsviçre	46.0	12—24
Japonya	48.0	6—20
USA	40.0	6—24
USSR	41.0	15—24

Kaynak : (SIMMONS, 1975).

Bireylerin günlük yaşamlarındaki çalışma sürelerinin azalışı yanısıra nüfus artışı ve özellikle devinim olanaklarındaki olumlu gelişmeler, toplumların açık hava rekreasyonu alanındaki etkinlik boyutlarını sürekli genişletmektedir.

Hızla gelişen rekreasyonel kullanım baskısı karşısında kaynakça zengin ülkelerde dahi, geleceğe yönelik açık hava rekreasyonu kullanımlarını sınırlayıcı, yönlendirici çalışmalar başlamış bulunmaktadır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletlerinde 1960-2000 dönemini kapsayan ve iki ayrı kuruluş tarafından yapılmış açık hava rekreasyonu değişim projeksiyonunda, gelişmiş rekreasyon tiplerindeki kullanımlarda yaklaşık % 177 ile % 520 oranlarında artışlar beklenmektedir (Çizelge 3).

Çizelge 3

ABD Açık Hava Rekreasyonu Kullanımlarındaki Değişmeler (1960 - 2000)

Rekreasyonel Kullanım Tipi	ORRRC* 1962	BOR** 1967
Yürüyüş ve gezinti	177	356
Otomobil ile gezinti	154	146
Yüzme	243	344
Açık hava oyunları	251	520

Kaynak : (ORRRC, 1962; BOR, 1967).

Yine aynı ülkede «Delphi Tekniği» uygulanan geleceğe yönelik bir çalışmada 2000 yılında yaban alanlarındaki avlanmaların fotoğraf çekme, seyretme vb. «tüketimsiz kullanımlara» dönüşeceği, mülkiyetine bakılmaksızın tüm rekreasyon alanlarındaki kullanımların denetim altında tutulacağı, 1990 yılından başlayarak da açık hava rekreasyonu kullanımlarında daha yoğun yasaklamalara gidileceği belirtilmektedir. (GETTY, CHAFER ve MOELLER, 1977). Ülkede 59.086 km² lik alanı kapsayan 38 ulusal park, toplam 3881 km² lik ulusal anıt, 14.164 km² lik ulusal rekreasyon alanı ile 752.742 km² lik ulusal orman ve yeşil alan, açık hava rekreasyonu kaynak sisteminin en önemli öğelerini oluşturmaktadırlar (SIMMONS, 1975). Amerika Birleşik Devletleri'ndeki büyük çoğunluğu ulusal ormancılık örgütü tarafından yönetilen bu kaynaklardan ulusal ormanlar üzerindeki rekreasyonel kullanım yoğunluğunu (Çizelge 4) de görmek olasıdır.

Kanada'da ise toplumun rekreasyonel kullanım gereksinimleri toplam alanı 130.803 km²'ye ulaşan ulusal park sistemi tarafından karşılanmaktadır. Ancak, anılan sistem kendi içinde temel üç sınıfa ayrılarak, rekreasyonel kullanım yükü daha çok tatil parkları olarak tanımlayabileceğimiz ikinci grup parklara kaydırılmıştır. 28 ulusal parkın büyük çoğunluğu 1885 - 1939 yılları arasında kurulmuş olup park sisteminin ziyaretçi sayısı, 1965 de 9.845.000 birey iken, bu sayı 1971 de 14.083.000 bireye ulaşmıştır. (SIMMONS, 1975).

* ORRRC : Outdoor Recreation Resources Review Commission.

** BOR : Bureau of Outdoor Recreation.

Çizelge 4

ABD de Ulusal Ormanlardaki Rekreasyonel Kullanımlar

Rekreasyonel Kullanım Tipi	Genel Kullanım Değeri	
	Rekreasyon Günü*	%
Kampçılık	50.602.500	27.3
Piknik	7.411.200	4.0
Araçlı rekreasyonel geziler	42.274.700	23.0
Oyunlar, takım sporları	711.000	0.4
Bot ve kano sporu	5.423.200	3.0
Su kayağı, diğer su sporları	573.200	0.3
Yüzme	3.666.200	2.0
Kış sporları	6.964.400	3.8
Su avcılığı	15.457.100	8.4
Kara avcılığı	13.739.700	7.5
Dağcılık ve yürüyüş	6.862.100	3.6
Atlı gezintiler	2.616.000	1.4
Dinlenme yeri kullanımı	3.525.200	1.8
Düzenli kamp kullanımı	4.122.400	2.5
Rekreasyonel ikametgâh	7.839.500	4.3
Orman ürünleri toplama	1.250.600	0.7
Doğa çalışmaları	924.100	0.5
Manzara seyri (spor, çevre)	7.073.900	3.8
Sergi, söyleşi vb. kullanımlar	3.101.300	1.7
TOPLAM	183.958.300	100.0

Kaynak : (US FOREST SERVICE, 1972)

Avrupa'da rekreasyonel kullanım ile ormancılık arasındaki ilişkiler İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde hızlı bir gelişme sürecine girmiştir. Özellikle son 15-20 yıllık dönemde ekonomik ve sosyal gelişmeler açık hava rekreasyonu kullanımlarını daha da zorunlu kılmıştır. Sözkonusu gelişmeler çeşitli Avrupa ülkelerinde farklı biçimlerde gerçekleştirilmiştir. Örneğin, Güney ve Doğu Avrupa ülkelerinde daha yavaş bir gelişme görülmeyle beraber, eğilimde bir sapma olmamıştır (ZUNDEL, 1979).

Genel bir değerlendirme yapıldığında Avrupa'da rekreasyonel kullanımlarda yoğun kentsel yerleşimlerin ve rahat ulaşım olanaklarının diğer etkenlere oranla daha etkili oldukları söylenebilir. Örneğin, Batı Almanya'da nüfusun % 50'si 20.000 nüfusun üstündeki yerleşim merkezlerinde yaşamaktadır. İngiltere ve Hollanda'da ise bu oran % 65'e ulaş-

* Bir rekreasyon günü, bir bireyin 12 saatlik kullanımını içermektedir.

maktadır (HEYTZE, 1979). Nüfusu 60 milyona ulaşmış bulunan Batı Almanya'da toplam ormanlık alanın %60'ı kamu mülkiyetinde olup, bunun yaklaşık % 29'u toplumun temel rekreasyonel kullanımına açık bulundurulmaktadır (ZUNDEL, 1979).

Avrupa'da kamu mülkiyetindeki orman kaynakları özel mülkiyettekilere oranla rekreasyon ve turizm yönünden daha çok gelişmişlerdir. Çeşitli ülkelerdeki orman alanları ve mülkiyet durumları incelendiğinde (Çizelge 5) özellikle Kuzey Batı ve Güney Doğu Avrupa ülkelerinin yeterli orman kaynağına sahip bulunmadığı görülmektedir. Birey başına düşen orman alanı değerinin Avrupa ortalaması 0.3 Ha. iken, anılan oran Hollanda'da 0.02 Ha. Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye ülkelerde ise ortalama 0.12 Ha. dir.

Çizelge 5

Çeşitli Avrupa Ülkelerindeki Orman Alanları ve Orman Mülkiyeti

Ülkeler	Orman Alanı (Ülke Alanının) %	Birey Başına Düşen Orman Alanı (Ha.)	Devlet Ormanı %	Diğer Kamu Ormanları %	Toplam Kamu Ormanı %	Özel Orman (Toplam Orman Alanının) %
	İsveç	53	2.9	20	5	25
Finlandiya	69	4.7	28	2	30	70
İspanya	30	0.5	2	29	31	69
Fransa	20	0.2	14	22	36	64
Yugoslavya	36	0.5	68	—	68	32
Norveç	28	2.3	14	6	20	80
Polonya	25	0.2	82	1	83	17
Doğu Almanya	29	0.13	31	29	60	40
Romanya	27	0.3	—	—	100	—
İtalya	21	0.12	4	35	39	61
Çekoslovakya	33	0.3	87	7	94	6
Avusturya	33	0.4	17	3	20	80
Batı Almanya	25	0.16	70	18	88	12
Yunanistan	16	0.2	65	12	77	23
İngiltere	7	0.03	37	—	37	63
İsviçre	25	0.17	5	65	70	30
Belçika	19	0.06	12	36	48	52
Danimarka	9	0.08	29	4	33	67
Hollanda	7	0.02	21	21	42	58
İrlanda	3	0.07	80	—	80	20

Kaynak : ZUNDEL, 1979 «Recreation and Tourism in Forest Land use Management in Europe» den yararlanılarak tarafımızdan düzenlenmiştir.

Yüksek bir nüfus yoğunluğuna sahip Hollanda'da (409 kişi/km²) kamu mülkiyetindeki ormanlarda etkin bir rekreasyon politikası uygulanmaktadır. Bu ülkede rekreasyonel kullanım ereğiyle ormanlara ulaşımın % 58'i otomobil, % 22'si yürüme, % 14'ü bisiklet ve % 5'i kamu araçlarıyla gerçekleştirilmektedir. Hollanda'da orman alanlarının kent merkezlerine en çok 30 km. uzaklıkta oluşu dikkate alınır, rekreasyon kaynağına ulaşımında yürüyüşlerin fazlalığı doğaldır (HEYTZE, 1979).

Genelde Avrupa'da orman alanlarının genişlemesine karşın, büyük kent merkezleri çevresindeki yeşil alanların azalması rekreasyonel kullanımları olumsuz etkilemektedir. Örneğin, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na bağlı ülkelerin en büyük beş kentinin çevresinde 50 km. lik şeritler alındığında bu şeritlerdeki orman örtüsü, şerit alanının % 10'unun altında kalmaktadır. Oysa, Sovyetler Birliği'nin Avrupa bölümündeki büyük kent çevrelerinde çok yoğun rekreasyonel kullanım ormanları oluşturulmuştur. Örneğin, Leningrad Kenti çevresinde 100.000 Ha. lık ağaçlandırılmış alan varolup, bunun % 50'sini özel rekreasyon parkları oluşturmaktadır (ZUNDEL, 1979).

Sonuç olarak, birçok Avrupa ülkesinde toplumunun rekreasyonel gereksinimleri «doğa parkları», «kent parkları», «doğa rezervleri» gibi, açık hava rekreasyonu kullanımlarına öncelik tanınarak ayrılmış ve geliştirilmiş doğal rekreasyon kaynakları ile karşılanmaktadır. Bunun yanı sıra çeşitli sınırlamalara karşın, bazı ülkelerde ulusal parklar da rekreasyonel kullanımlarda önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Avrupa'daki rekreasyonel kullanıma açık orman alanlarının işletme ve yönetimi, ormancılık örgütleri (Türkiye, Polonya ve Finlandiya'da olduğu gibi) yada Avrupa Doğa ve Ulusal Park Birliği'ne bağlı birimler tarafından yürütülmektedir (ZUNDEL, 1979).

Öte yandan 22.6 Milyon Ha. lık orman alanına sahip bulunan Japonya'da ülkenin doğal yapısı sonucu rekreasyonel kullanım talebinin büyük bir bölümü ormanlara yönelmektedir. Bu nedenle, ülkedeki ulusal parklar çoğunlukla rekreasyonel kullanımlara açık bulundurulmaktadır (SENGE, 1962; SIMMONS, 1979).

3.0. TÜRKİYE'DE

Ülkemiz orman alanı 20.199.296 Ha. dır (ORMAN BAKANLIĞI, 1980). Son nüfus sayımına göre ülke nüfusumuz 44.736.957 bireye ulaşmıştır (DİE, 1981). Bu değerlere göre Türkiye'de birey başına yaklaşık 0.44 Ha. orman alanı düşüğü söylenebilir, anılan miktar, birçok Dünya ülkesinden daha yüksektir. Ancak, ormanlarımızın çoğunluğunun verimsiz oluşu gözönünde bulundurulduğunda bu miktarın gerçek değerinin düşeceği kuşkusuzdur.

Öte yandan, günümüzde ormanların yararlarına ilişkin görüşlerde ormanların sosyal ve kültürel işlevlerinin önemli bir ağırlık kazandığı somut biçimde vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra, gelişim süreci incelendiğinde ormanların rekreasyonel işlevlerinin Türkiye'nin ormancılık politikası temel ereklere içinde yer aldığı da görülmektedir (ÖZDÖNMEZ ve İSTANBULLU, 1981).

Orman kaynakları üzerindeki ekonomik değerlendirmelerde de tarihsel gelişim süreci içinde ormanların doğal çevreyi iyileştirme, koruma vb. işlevlerinin belirli mal üretme işlevlerinden daha önem kazandığı görüşüne yer verilmektedir (KUYUCUKLU, 1985).

Bütün bunlara karşın, ülkemizde açık hava rekreasyonuna gerek yasal, gerekse örgütlenme ve uygulama yönlerinden gereken önemin verildiği söylenemez. Ülkemizde 1983

Yılına değin toplumun rekreasyonel kullanım talebini karşılayacak orman formalarının ayrılmasına, yönetim ve işletilmesine ilişkin tek bir özel yasanın bulunmayışı bunun somut göstergelerinden biridir. Halen ülkemizde, ulusal parklar ve orman rekreasyon alanları, açık hava rekreasyonu kullanımlarını karşılama ereğiyle oluşturulmuş ulusal doğal kaynak sisteminin iki temel ögesini oluşturmaktadır.

Daha önce değinildiği gibi 1983 yılına değin bu alanda herhangi bir özel yasa bulunmadığından, gerek ulusal parklara, gerekse orman rekreasyon alanlarına ilişkin çalışmalar, 1956 tarihli 6831 sayılı Orman Yasası'nın 3. ve 25. maddeleri ve 1973 yılında çıkarılan «Milli Parkların Ayrılma, Plânlama, Uygulama ve Yönetimine Ait Yönetmelik» ile «Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermayesi Yönetmeliği»nin 1. maddesi uyarınca yürütülmüştür.

Ulusal park ve orman rekreasyon alanlarına ilişkin her türlü görevler 1964 yılına değin 3204 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Kuruluş Yasası uyarınca genel müdürlüğe bağlı «Neşriyat Şubesi» tarafından yürütülmüştür. 1967 yılında yapılan yeni bir düzenleme ile anılan görevler «Milli Parklar ve Orman İçi Mesire Yerleri Şubesi»ne verilmiştir.

1976 yılında ise 6831 sayılı Orman Yasasının 25. maddesinde belirlenmiş olan doğal kaynakların çok yönlü, düzenli, sürekli ve verimli biçimde yararlanmaya sunulması ve geliştirilmesi, av turizminin gelişmesine olanak sağlanması, belirtilen tüm alanlarda bilimsel araştırmaların gerçekleştirilmesi ereğiyle Orman Bakanlığına bağlı «Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü» kurulmuş olup, açık hava rekreasyonu ile ilgili tüm görevler anılan genel müdürlük örgütüne verilmiştir.

Orman rekreasyon alanlarına ilişkin görevlerde «Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü»ne bağlı taşra örgütü olarak 1976-77 yıllarında kurulmuş olan Milli Parklar ve Avcılık Bölge Başmüdürlüklerinin** «Orman İçi Dinlenme Yeri Mühendisliği» yerel birimleri tarafından yürütülmüştür.

Kuruluş gelişimi incelendiğinde yurdumuzda ilk orman rekreasyon alanının 1956 yılında «Belgrad Ormanı - Bentler Mesire Yeri» ve ilk ulusal parkın da 1958 yılında «Yozgat Çamlığı Ulusal Parkı» kuruluşu ile gerçekleştirildiği görülmektedir. (ORMAN BAKANLIĞI, 1973). Plânlı dönem öncesi orman rekreasyon alanları sayısı 25'e, ulusal park sayısı ise 5'e ulaşmıştır.

Sonraki yıllarda, Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plâni dönemlerinde 148 orman rekreasyon alanı ile 7 ulusal park daha kurulmuştur.

1973 - 1977 yıllarını kapsayan Üçüncü Beş Yıllık Plân döneminin sonunda ulusal park sayısı 15'e orman rekreasyon alanlarının sayısı da 195'e ulaşmıştır. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Plân Döneminde ise anılan çalışmaların hızlandırılması öngörülmüştür (DPT, 1979).

Bugün ülkemizde varolan orman rekreasyon alanlarının sayısı 250'ye, ulusal parkların sayısı da 17'ye ulaşmış bulunmaktadır. Orman rekreasyon alanlarının kapsadıkları toplam orman alanı değerine ilişkin herhangi bir sayısal veri elde edilememiştir. Ulusal parklarımızın toplam alanı ise 270.728.000 Ha. olup, ülkemiz ormanlarının yaklaşık % 1.35'ini oluşturmaktadır.

* 16.3.1976 tarih ve 2366 sayılı tamim

** 22.3.1976 tarih ve 2538 sayılı tamim

15.4.1977 tarih ve 2624 sayılı tamim

4.0. SONUÇ

11.3.1983 tarihinde yürürlüğe giren 2873 sayılı «Milli Parklar Kanunu» ile ülkemiz ulusal parkçılık alanında ilk olarak özel bir yasaya kavuşmuştur. Amacı, yurdumuzdaki ulusal ve uluslararası düzeyde değerlere sahip ulusal park, doğa parkı, doğa anıtı ve doğayı koruma alanlarının seçilip belirlenmesine, özellik ve niteliklerinin bozulmadan korunmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesine ilişkin temelleri, kuralları düzenlemek olan 2873 sayılı yasanın 2. maddesinde bazı temel tanımlara yer verilmiştir.

Ancak, hemen belirtmek gerekir ki Türkiye gibi ulusal parkçılık, doğa korunması, ormanların rekreasyonel işlevleri vb. alanlarda özellikle uygulamalarda önemli bir kavram kargaşalığı bulunan bir ülkede sözkonusu tanımlar yetersiz kalmıştır. Kaldığı bu alanda ülkemizde yapılan çalışmalarda 2873 sayılı yasa yeralan «Tabiat parkları» gibi örneklerle rastlamak mümkün değildir. Oysa toplumdaki gelen rekreasyonel kullanım talebinin önemli bir bölümünü yükleneyecek olan bu doğal kaynak tipinden daha önce de belirtildiği gibi pek çok ülkede toplumun rekreasyonel kullanım gereksinimlerinin karşılanmasında yararlanılmaktadır.

Önemli ölçüde yasal tanımlamalardaki eksikliklerden kaynaklanan uygulama kargaşalığı sonucu bugün ulusal parklarımızdan pek çoğunun temel işlevleri olmadığı halde rekreasyonel kullanımların olumsuz baskılarıyla karşı karşıya kaldıkları görülmektedir.

Öte yandan, varolan ulusal park sistemimizde ulusal park olarak ayrılmış tüm alanların uluslararası boyutlarda ortaya konmuş koşulları taşıdıkları söylenemez. Adı geçen sistem içinde bilimsel ölçülerde doğa parkı, orman rekreasyon alanı gibi toplumun rekreasyonel kullanımları için yararlanılabilecek ulusal park özellikleri taşımayan alanlar bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- BOR (Bureau of Tutdoor Recreation). 1967. *Outdoor Recreation D.C.* pp. 14-15.
- DİE., 1981. *Türkiye İstatistik Yılığın 1981. 100. Yıl Özel Sayısı. Yayın No. 960. Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası. Ankara.*
- DPT (Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı). 1979. *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı 1979-1983. T.C. Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı Yayın No. DPT. 1664. Ankara.*
- GETTY, R. ve ARK., 1977. *Leisure Environments of Tomorrow. Outdoor Recreation Advances in Application of Economics. Forest Service U.S. Dep. of Agr. General Tech. Rep. WO-2 U.S. Government Printing Office, pp. 98-104.*
- HEYTZE, J. C., 1979. *Forest For Outdoor Recreation In The Netherlands. Subject-group Forest Lands-cape And Tourism Management. DIV. VI. Proceeding Interimmeeting 1978. IUFRO. Utrecht.*
- KUYUCUKLU, N., 1985. *Türkiye İktisadî Okan Dağıtım İstanbul.*